

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 219/1-XI/13 11.02.2010. године	
--	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 11.02.2010. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: **САХРАЊИВАЊЕ У КУЛТУРАМА БРОНЗАНОГ ДОБА У ЗАПАДНОМ ПОМОРАВЉУ**, докторанда мр Катарине Дмитривић.

За ментора је одређен доц. др Милош Јевтић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
--	---

Факултет Филозофски

04/1-2 бр. 6/1686

(број захтева)

16.02.2010.

(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука

(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Сахрањивање у културама бронзаног доба у Западном Поморављу

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Катарина (Владимир) Дмитривић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 2000.

Назив магистарске тезе кандидата:

Бронзано доба у чачанском крају

Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањена: Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 2008.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 11.02.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

САХРАЊИВАЊЕ У КУЛТУРАМА БРОНЗАНОГ ДОБА У ЗАПАДНОМ ПОМОРАВЉУ

-образложење докторског рада-

Проучавање обичаја сахрањивања у Западној Србији и И Босни има дугу традицију. Након пионирских радова у другој половини 19. столећа, интензивирање ових истраживања, не само у поменутим крајевима, већ и на ширем простору, отпочиње након оснивања музејске мреже 50-тих година прошлог века. Резултати ових истраживања су у великој мери објављени у виду појединачних чланака или монографија. Одређени синтетски радови (М. Гарашанин, *Праисторија на тлу Србије; Праисторија југославенских земаља IV*) између осталог, дају језгровит приказ обичаја сахрањивања у оквиру познатих бронзано-допских култура. Већина поменutih радова писана је према резултатима истраживања од пре 30 и више година. У међувремену, рад на истраживању сахрањивања током бронзаног доба, не само код нас, већ и у суседним регионима, обogaћен је многим новим резултатима, тако да је потребно да се одређени закључци из ранијих публикација модификују новим сазнањима.

Пре свега, потребно је нагласити да је Западно Поморавље дефинисано током реке Западне Мораве, која представља врло важни природни комуникациони правац чинећи спону између моравско-вардарске трансверзале и планинских делова Унутрашњих Динарида. Кроз постојање ниских превоја и долина њених притока, омогућена је добра природна комуникација са суседним областима, у првом реду са Подунављем, али и са деловима ЈЗ Србије и Косова.

За израду теме *Сахрањивање у културама бронзаног доба у Западном Поморављу*, изабрано је сахрањивање из више разлога. Као прво, треба навести да је култ мртвих по правилу врло конзервативан, чије се одредбе врло детаљно поштују и извршавају и у неизмењеном облику се преносе генерацијама. Промене које се могу пратити у начину сахрањивања и обредима, обично су знак етничких промена и јаких утицаја из већих културних центара. Ниво истражености некропола из бронзаног доба у Западном Поморављу је неравномеран. Најбоље је истражен СЗ део разматране регије, где је особено сахрањивање под тумулима (преко 50 испитаних тумула груписаних у некрополе, мање групе тумула или појединачне хумке). У средњем и

доњем току Западне Мораве, ниво истражености је доста скромнији. Овде тумули нису регистровани, већ само равне некрополе.

Из горе наведених разлога, рад на тему *Сахрањивање у културама бронзоог доба у Западном Поморављу* имао би за циљ синтетисање свих досадашњих резултата истраживања некропола из бронзаног доба на разматраној територији, чијом би се детаљном анализом пружила могућност сагледавања основних карактеристика, регионалних специфичности, хронологије и континуитета, на основу којих би се могла издвојити и културна припадност људских заједница на овом простору, међусобне везе, али и њихови односи са културама на једном ширем географском простору.

За израду ове теме основну компоненту би чинила публикована и доступна непубликована археолошка грађа из некропола са територија надлежности музеја које покривају Западно Поморавље (Ужице, Чачак, Краљево, Крагујевац, Крушевац). Прикупљена и детаљно каталoшки обрађена грађа која се тиче топографије и диспозиције некропола и појединачних гробова, гробне архитектуре, погребних обичаја и обреда, као и покретних налаза (керамика, предмети од метала, камена, кости..) чинила би најобимнији део рада. Њеним обједињавањем, стилско-типолошком и хронолошком анализом, сагледаном и кроз просторну димензију, пажљивим картирањем, могуће је донети низ закључака о културној и хронолошкој припадности заједница које су егзистирале на овом подручју. Истовремено, могуће би било утврдити низ правила у погребном култу, као и њихово хронолошко и територијално распрострањење, као и одређене међусобне везе и различите културне утицаје. Картирањем одређених карактеристика некропола, гробова, обреда и покретних налаза, означиле би се регионалне карактеристике у различитим хронолошким фазама и одредити континуитет живота на овом простору, културни утицаји, етничке промене и миграције. На тај начин би добијена културна слика послужила као основ за покушај историјске интерпретације и претпоставку о етногенези палеобалканских народа који су живели на разматраној територији, односно могућност формирања језгра ових народа током бронзаног доба.

Из свега наведеног сматрам да би се, обједињавајући грађу из некропола са подручја Западног Поморавља, низом анализа и њиховим компарацијама, донела нова квалитативна решења у проучавању живота становништва бронзаног доба, као и аргументовано модификовање досадашњих сазнања кроз донете закључке. Рад би се састојао од следећих целина:

Увод

У уводу ће детаљно бити изложене полазне идеје рада, хронолошки и територијални оквири, приказ култура које су претходиле бронзаном добу на овом простору, као и проблематика истраживања сахрањивања у бронзано доба на обрађиваној територији са освртима на шири географски простор. Биће укратко представљен ниво истражености обрађиване регије, са основним карактеристикама грађе. Биће предочено да ће се у раду применити, кроз приказану расположиву грађу (топографија и диспозиција некропола и појединачних гробова, стратиграфија, гробна архитектура, погребни обичаји и обреди, покретни налази - керамике, накит, оружје...) стратиграфска запажања, стилско-типолошке и хронолошка анализа.

Историјат истраживања

У овом поглављу биће предочен историјат истраживања локалитета, најважнији радови који ће се користити у изради тезе, као и закључци претходних истраживача.

Географске и природне карактеристике региона

Кроз ово поглавље биће изложене основне карактеристике о географији, топографији и природним одликама разматране територије, на основу којих је могуће претпоставити економику бронзанодопских заједница, као и претпоставити најважније комуникационе правце.

Каталог некропола састављен према регијама

Овај одељак би представљао и најобимнији део рада. Ради лакшег праћења грађе, она ће бити излагана по регијама из којих потиче. Поред основних географско-топографских одлика самог налазишта, детаљно ће се обрадити стратиграфски односи у оквиру појединачних некропола, гробна архитектура, констатоване карактеристике погребног ритуала и гробни инвентар.

Анализа гробне архитектуре

Према уоченим заједничким карактеристикама облика, начина формирања и материјала од којих су начињени поједини гробови или заједничке гробнице, начиниће се детаљна анализа забележених модела и њихово груписање кроз хронолошке фазе.

Типологија и хронологија некропола

Овај одељак носи сумиране податке о типологији некропола (под хумкама или равне некрополе, појединачни гробови, групне сахране и сл.) према хронолошким фазама бронзаног доба.

Погребни обичаји

На основу евидентираних трагова обављених обреда, као и њиховим поређењем са релевантним подацима из античке и савремене етнографске литературе, начиниће се покушај реконструкције обреда који су пратили погребни култ.

Покретни налази

У овом одељку ће се детаљно обрадити покретни налази из некропола, према врсти материјала од које су израђени предмети: керамика, предмети од метала, кости и камена, са наведеним аналогијама и хронолошким одредницама. Ако се буде указала могућност, одредиће се типови и варијанте. На основу ове поделе означиће се поједине регионалне специфичности.

Периодизација и хронологија

У овом одељку биће представљена периодизација и хронологија бронзаног доба заступљена код нас и у суседним земљама. На основу резултата анализе типологије некропола, гробне архитектуре, ритуала и типологије покретних налаза, а где постоји могућност и стратиграфских запажања, могуће је донекле одредити релативно-хронолошке односе некропола. Према усвојеним системима периодизације за бронзано доба, истражени гробови биће разврстани и одређени њихови релативно-хронолошки односи.

Апсолутна хронологија некропола у Западном Поморављу

Према утврђеним релативно-хронолошким односима гробова, као и на основу хронолошки осетљивих покретних налаза, начиниће се модел апсолутног датирања кроз постојеће Ц 14 датуме код нас и посебно у околним земљама.

Однос култура из Западног Поморавља са културама суседних области

У овом поглављу биће представљен однос некропола из Западног Поморавља којима је одређена културна и хронолошка припадност са истовременим културама из суседних подручја (басен Велике Мораве и Источна Србија, басен Јужне Мораве, Косово и Метохија, Западна Србија и Источна Босна, Подунавље), како би се на основу одређених паралела могле установити везе, основи правци културних утицаја или миграција становништва, као и шира припадност већим културним групама.

Покушај историјске интерпретације и анализе етничке припадности становништва бронзог доба у региону Западног Поморавља

Кроз покушај реконструкције историјских збивања на разматраној територији, као и према одређеним разликама у погребној пракси, чије је територијално, културно и хронолошко разграничење било предмет разматрања у претходним поглављима, означаће се заједничке особине људских заједница бронзог доба на територији Западног Поморавља које су могле да чине корене познатих палеобалканских народа са истог простора.

Закључак

У закључку ће се кроз упоредну анализу добијених података из преходних поглавља размотрити топографија и диспозиција некропола, комуникациони правци и њихова улога у ширењу културних утицаја, улога миграција становништва, однос култура из суседних области на формирање локалних заједница, одређена правила у погребном култу, њихова хронолошка, територијала и културна припадност, као и континуитет живота на овом простору. Кроз промене које се прате у оквиру сукцесивних хронолошких фаза бронзог доба, може се одредити и степен раслојености унутар ових заједница, међусобни односи различитих групација, као и њихов удео у формирању познатих палеобалканских народа. На крају, из добијених података биће дат и предлог за нове називе култура које су егзистирале у бронзано доба на простору Западног Поморавља.

Библиографија

Илустративне табле

БИБЛИОГРАФИЈА

Bándi, G., 1984, Somogyvár-gruppe, *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 125 – 132

Benac, A., 1964, Prediliri, Protoiliri i Prailiri, Simpozijum o teritorijalnom i hronološkom razgraničewu Ilira u praistorijsko doba, Sarajevo, 59-95

Benac A., 1979, Neki aspekti istraživanja tumula u našoj zemlji, у: *Сахрањивање код Илира*, зборник са научног скупа одржаног на Златобору 1976, Београд 1979, 15-28

Benac A., 1986, *Praistorijski tumuli na Kupreškom polju*, Centar za balkanološka ispitivanja, Djela, knjiga LXIV, Sarajevo.

Benac A., Čović B., 1956, *Glasinac 1*, Sarajevo.

Богдановић М., 1986, *Љуљаци, насеље протоватинске и ватинске културе*, Крагујевац

Bogdanović M., 1996, Mittelserbien in der Bronzezeit und die Vattina – Kultur, in: *The Yugoslav Danube basin and the neighbouring regions in the 2nd millennium B.C.*, Beograd – Vršac, 97-108

Bojadžiev, J., 1998, Radiocarbon Dating from Southeastern Europe, *J. Harvey Gaul in Memoriam*, Eds. M. Stefanovich, H. Todorova, H. Hauptmann, Sofia, 349 – 370.

Бронзано доба Србије, каталог изложбе, Београд 1972.

Brukner B., Jovanović B., Tasić N., 1974, *Praistorija Vojvodine*, Novi Sad

Валтровић М., 1890, Бакрене и бронзане старине из Србије, *Старинар* 7, Београд, 65-96

Ванић П., Томић М., Вујовић Д., 1995, Геолошка грађа чачанског краја, у: *Вишевековна историја Чачка и околине*, Чачак, 355-370

Васић Р., 1997, Белешке о бронзаном добу у Србији, *ЗРHM XXVII*, Чачак, 37-47

Vasić, R., 2003, *Die Nadeln im Zentralbalkan*, Prähistorische Bronzefunde XIII, 11, Stuttgart.

Vasić, R., 2006, Notes on the Bronze Age Vatin Culture in Serbia, *Homage to Milutin Garašanin*, Belgrade, 449 – 453.

Vukmanović, M., Radojčić, N., 1995, *Katalog metala II*, Beograd.

Vinski Z., 1958, Brončanodobne ostave Lovas i Vukovar, *VAM*, treća serija, I, Zagreb, 1-31

Vinski-Gasparini, K., 1973, *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*, Zadar

Вранић С., 2002, *Белегиш, Стојића Гумно, некропола спаљених покојника*, Београд

Гарашанин Д., 1954, *Каталог метала I*, Београд

Гарашанин, Д., 1958, Ка проблему поља са урнама у Србији, *Зборник радова Народног музеја у Београду I*, Београд, 297 – 309.

Garašanin D., 1966, Skica periodizacije bronzanog doba Srbije, *Materijali ADJ IV*, Herceg Novi, 203-208

Гарашанин, Д., 1970, Нови гробни налази из Параћина и почетак периода прелаза из бронзаног у гвоздено доба у Поморављу, *Зборник радова Народног музеја у Београду VI*, Београд, 97 – 125.

Garašanin, D., 1996, Zu den Problemen der Gruppe Donja Brnjica – Gornja Stražava auf dem mittleren Balkan, *The Yugoslav Danube basin and the Neighbouring Regions in the 2 nd millennium b.c.*, Simpozijum održan u Vršcu, Belgrade-Vršac, 219 – 226.

Garašanin D., 1997, Belotić – Bela Crkva und Makó, у: *Уздарје Драгославу Срејовићу*, Београд, 247-250

Гарашанин М. и Д., 1958, Ископавање тумула у Белотићу и Белој цркви, *ЗРHM I*, Београд, 17-46

Гарашанин М.и Д., 1962, Ископавања тумула у комплексу Белотић – Бела црква 1959. и 1960. године, *ЗРHM III*, Београд, 47-68

Гарашанин, М. и Д., 1967, Ископавања у комплексу Белотић – Бела црква 1961.године, *ЗРHM V*, Београд, 5-27

Гарашанин, М., 1973, *Праисторија на тлу Србије*, Београд 1973.

Гарашанин М., 1979, Ка историјској и етничкој интерпретацији сахрањивања под тумулима на илирском подручју, у: *Сахрањивање код Илира*, зборник са научног скупа одржаног на Златобору 1976, Београд 1979, 1-12

Garašanin M., 1983, Podunavsko-balkanski kompleks ranog bronzanog doba, у: *PJZ IV*, Sarajevo 1983, 463 – 470

Garašanin M., 1983a, Grupa Belotić – Bela crkva, у: *PJZ IV*, Sarajevo, 705 – 718

Garašanin M., 1983b, Zapadnosrpska varijanta vatinske grupe, у: *PJZ IV*, Sarajevo, 736 – 753

Garašanin M., 1983c, Paraćinska grupa у: *PJZ IV*, Sarajevo, 727-735

Гарашанин, М., 1988, Настанак и порекло Илира, у: *Илири и Албанци*, Београд, 9 – 144.

- Gimbutas, M. 1965, *Bronze Age Cultures in Central and Eastern Europe*, Hague.
- Girić, M., 1971, *Mokrin – nekropola ranog bronzanog doba, Mokrin I*, Beograd
- Girić, M., 1984, Die Maros-Kultur, *Kulturen der Fruhbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 33 – 58.
- Gogaltân, F., 1996, About the Early Bronze Age in the Romanian Banat, *The Yugoslav Danube basin and the Neighbouring Regions in the 2 nd millennium b.c.*, Simpozijum održan u Vršcu, Belgrade-Vršac, 43 – 68.
- Govedarica, B., 1989, *Rano bronzano doba na području istočnog Jadrana*, Sarajevo.
- Gumă, M., 1997, *Epoca bronzului în Banat – The Bronze Age in Banat*, Timișoara.
- Hänsel, B., 1968, Beiträge zur Chronologie der mittleren bronzezeit im Karpatenbecken, *Beiträge zur frühgeschichtlichen Archäologie des Mittelmeer – Kulturraumes 8*, Bonn.
- Harding, A. F., 2003, The Morava valley and the Aegean in the Bronze Age, U: *Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba*, Simpozijum održan u Čačku 2002. godine, Čačak, 23 – 30.
- Dimitrijević S., 1979, Vučedolska kultura i vučedolski kulturni kompleks u: *PJZ III*, Sarajevo 1979, 267 – 341
- Дмитровић К., 2002, Резултати истраживања праисторијске некрополе под хумкама на локалитету Руја у Дучаловићима, *ЗРHM XXXII*, Чачак, 5-17
- Дмитровић К., 2003, Хумка из раног бронзаног доба на локалитету Рајића Брдо код Гуче, *ЗРHM XXXIII*, Чачак, 5-8
- Дмитровић К., 2005, Резултати истраживања хумке на локалитету Сува Чесма у Лучанима, *ЗРHM XXXV*, Чачак, 35-41
- Дмитровић К., 2006, Погребни обичаји становништва бронзаног доба у Драгачеву, *ЗРHM XXXVI*, Чачак, 11-30
- Drechler – Bižić, R., 1983, Srednje brončano doba u Lici i Bosni, *PJZ IV*, Sarajevo, 242-270
- Zaharia E., 1959, Die Lockenringe von Sărata – Monteoru und ihre typologischen Beziehungen, *Dacia III*, Bucarest, 103-134
- Зотовић, М., 1979, Некропола у Пилатовићима код Пожеге и неке карактеристике у начину сахрањивања покојника, у: *Сахрањивање код Илира*, зборник са научног скупа одржаног на Златибору 1976, Београд, 31-45
- Zotović M., 1985, *Arheološki i etnički problemi bronzanog i gvozdenog doba Zapadne Srbije*, Titovo Užice - Beograd.
- Зотовић М., 1989-1990, Истраживања праисторијских хумки у долини Побраћнице, *Старинар XL-XLI*, Београд, 77-88

Икодиновић М., 1969, Заштитно ископавање хумке у Лучанима, *ЗРHM I*, Чачак, 3-14

Икодиновић М., 1985, *Сахрањивање под хумкама бронзаног доба у чачанском крају*, каталог изложбе, Чачак

Jovanović, B., 1999, Funerary Rites and Tomb Constructions in Necropoles of the Paraćin and Donja Brnjica Cultures, In: *Macedonia and the Neighbouring Regions from 3rd to 1st milenium b.c.*, Papers presented at the International Symposium in Struga 1997, Skopje 1999, 67 – 72.

Kalicz, N., 1984, Die Makó-Kultur, *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 93 – 108.

Каниц Ф., 1985, *Србија, земља и становништво*, Београд

Kosorić M., 1976, *Kulturni, etnički i hronološki problemi nekropola Podrinja*, Tuzla

Косорић М., Крстић Д., 1988, Хронолошка детерминација гробова из хумки са потеса Трновице – Пађине – Роћевићи, *ЗНМ XIII/1*, Београд, 29-54

Kristiansen, K., Larsson, T. B., 2005, *The rise of Bronze Age society*, Cambridge.

Крстић, Д., 1992, Праисторијске некрополе у Горњој Стражави, *Зборник народног музеја у Београду XIV-1 археологија*, Београд, 231 – 248.

Крстић, Д., 2003, *Гламија, некропола бронзаног доба у Корбову*, Београд.

Kovacs, T., 1977, *The Bronze Age in Hungary*, Budapest.

Лазић, М., 1989, *Топографија и типологија праисторијских тумула у Србији и Црној Гори*, Београд

Летица, З., 1981, Пештер у бронзано и гвоздено доба, *Старинар XXXII*, Београд, 9-16.

Ljuci, K., 1984, Nova grupa grobova na praistorijskoj nekropoli u Donjoj Brnjici, *Glasnik Muzeja Kosova i Metohije XIII-XIV*, Priština, 25 – 34.

Љуци Љ., 1998, а Хронолошки положај некрополе Доња Брњица на основу металних налаза, у: *Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана*, Крагујевац 1998, 165-175

Никитовић Л., 1999, Резултати ископавања праисторијске некрополе на локалитету Дубац у Јанчићима на Каблару, *ЗРHM XXIX*, Чачак, 5-21

Никитовић Л., 2001, Прилог проучавању празних гробова у бронзаном добу Драгачева, *ЗРHM XXXI*, Чачак, 6-11

Никитовић Л., Васић Р. 2002, Хумка из бронзаног доба на локалитету Равнине у селу Јанчићи код Чачка, *ЗРHM XXXII*, Чачак, 23-32

Никитовић Л., Васић Р., Стојић М., 2003, *Мојсиње, некропола под хумкама бронзаног и гвозденог доба*, Чачак

Nikitović L., 2003, Krstac- Ivkovo Brdo, nekropola sa humkama iz bronzanog doba, u: *Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba*, Simpozijum održan u Čačku 2002., Čačak, 11-21

Никитовић Л., Васић Р., 2005, Гротница у Гучи – некропола под хумкама из бронзаног доба, *ЗНМ XVIII-1*, Београд, 123-139

Паровић – Пешикан, М., 1995, Запажања о микенском утицају на подручју централног Балкана, *Старинар н.с. XLV-XLVI*, Београд, 3 – 26

Peković M., 2007, Paraćinska kulturna grupa, Beograd

Петровић Б., 2006, *Калуђерске Ливаде, некропола бронзаног доба*, Београд

Schreiber – Kalitz, R., 1984, Komplex der Nagrév Kultur, in: *Kulturen der frühbronzezeit* Доњег *des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 133-190

Sreјović, D., 1959/60, Praistorijska nekropola u Donjoj Brnjici, *Glasnik Muzeja Kosova i Metohije IV-V*, Priština, 83 – 135

Sreјović D., 1976, Humke stepskih odlika na teritoriji Srbije, *GCBI*, knjiga XIII, Sarajevo, 117-130

Срејовић, Д., 1979, Покушај етничког и територијалног разграничења старобалканских племена на основу начина сахрањивања, у: *Сахрањивање код Илира*, зборник са научног скупа одржаног на Златибору 1976, Београд, 79-83

Стојић, М. 1980, *Старе културе и народи на тлу средњег Поморавља*, Светозарево.

Стојић, М., 1998, Културни хоризонт ватинске културне групе у Србији јужно од Саве и Дунава: Мојсиње-Добрача, *Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана*, Крагујевац, 133 – 146.

Стојић, М., 2001, The Brnjica cultural group in the South Morava basin, *Старинар н.с. L*, Београд, 9 – 60.

Stojić M., 1996a, Le bassin de la Morava a l'âge de bronze et la periode de transition de l'âge de bronze a celui de fer, in: *The Yugoslav Danube basin and the neighbouring regions in the 2nd millenium B.C.*, Belgrade-Vršac, 247-254

Stojić M., 1998, Lieux de trouvaille de la céramique de type Vatin en Serbie au sud de la Save et du Danube, in: *Die Kulturen der Bronzezeit in dem Gebiet des Eisernen Tores*, Bukarest, 81-104

Стојић, М., Чађеновић, Г., 2006, *Крушевац, културна стратиграфија праисторијских локалитета у зони става Западне Мораве и Јужне Мораве*, Београд – Крушевац 2006.

Tasić N., Die Vinkovci – Gruppe – eine neue Kultur der Frühbronzezeit in Syrmien und Slawonien, *AI IX*, Beograd 1968, 19-29

Тасић, Н., 1965, Остаци некрополе параћинске групе код Мађије, *Старинар н.с. XIII-XIV*, 1962-1963, Beograd 1965, 187 – 191.

Tasić, N., 1983, *Jugoslovensko Podunavlje od indoevropske seobe do prodora Skita*, Novi Sad-Beograd.

Tasić, N., 1984, Die Vinkovci-Kultur, *Kulturen der Fruhbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 15 – 32.

Tasić, N., 1984a, Die Vatin-Kultur, *Kulturen der Fruhbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 59 – 82.

Тасић, Н., 1991, Значај Параћин културе у развоју бронзаног и старијег гвозденог доба централне и јужне Србије, *Старинар XL-XLI/1989-1990*, Београд, 121 – 126.

Тасић, Н., 2001, Праисторијске културе и налазишта на подручју Крушевца, *Археолошка налазишта Крушевца и околине*, Крушевац 2001, 7 – 19.

Тасић, Н., Томић, Е., 1987, Археолошка ископавања у долини доњег тока Западне Мораве и проблеми етногенезе Дарданаца, *Гласник Српског археолошког друштва* 4, Београд, 129 – 136.

Тасић Н., 2002, Некропола у Белегишу и проблем белегишке културе, у: *Белегиш, Стојића Гумно - некропола сапљених покојника*, Београд, 168-184

Тројановић С., 1890, Преисторијске старине из рудничког округа, *Старинар* 7, Београд, 101-107;

Тројановић С., 1892, Преисторијске старине из рудничког округа, *Старинар* 9, Београд, 1-23;

Hänsel B., Teržan B., 2000, Ein bronzzeitliches Kuppelgrab außerhalb der mykenischen Welt im Norden der Adria, *PZ* 75, Band 2, Berlin, 161-183

Цанић – Тешановић Ј., Глигорић Р., 2001, *Праисторијска некропола Пауље код Лознице*, каталог изложбе, Лозница

Coles, J. M., Harding, A. F., 1979, *The Bronze Age in Europe*, 1979.

Crăciunescu, G., 1998, L' Âge du Bronze moyen et final au nord du Danube, à l'est des Portes de Fer, *Die Kulturen der Bronzezeit in dem Gebiet des Eisernen Tores*, Kolloquium in Drobeta Turnu Severin, November 1997, Bukarest, 115 –138.

Чађеновић, Г., 2001, Налазишта брњичке културне групе у зони става Јужне и западне Мораве, *Лесковачки зборник XLI*, Лесковац, 131 – 145.

Čović, B., 1983, Regionalne grupe ranog bronzanog doba, U: *Praistorija jugoslavenkih zemalja IV*, Sarajevo, 114 – 190.

Čović B., 1963, Pogrebni običaji praistorijskih stanovnika glasinačkog područja, *GZM XVIII*, Sarajevo, 41-59

Човић Б., 1979, *Од Бутмира до Илира*, Сарајево.

Čović B., 1981, Neka pitanja hronologije bronzanog doba glasinačkog područja, *GZM n.s.* 35/36, Sarajevo, 99-132

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОЛОГИЈУ

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

Извештај комисије Одељења за археологију о теми докторске дисертације мр Катарине
Дмитровић под насловом

САХРАЊИВАЊЕ У КУЛТУРАМА БРОНЗАНОГ ДОБА У
ЗАПАДНОМ ПОМОРАВЉУ

Захваљујући истраживањима Симе Тројановића у Драгачеву крајем XIX века, када је ископано више гробова из бронзаног доба са неколико некропола под тумула у селима Марковица и Негришори, шира област Западног Поморавља рано је привукла пажњу наших и страних праисторичара. Према добро обавештеном Феликсу Каницу, само у околини села Марковица уочен је велики број праисторијских тумула, односно 300 – 400 камено-земљаних хумки. Овако импозантном броју праисторијских хумки у Драгачеву, придуржују се мање или веће некрополе са тумулима на ширем простору западне Србије, укључујући средњи и горњи ток Западне Мораве. То је био разлог што су све до данас некрополе из млађих праисторијских периода са ових простора (бронзано и старије гвоздено доба) биле и остале предмет интересовања наших археолога. Следећи пример Симе Тројановића, гимназијског професора у Чачку, неколико поратних генерација археолога, праисторичара из Народног музеја у овом граду (Милена Икодиновић, Лидија Никитовић, Катарина Дмитровић) остало је верно ископавању некропола под тумулима у горњем току Западне Мораве, посебно у овчарско-кабларском и драгачевском крају.

Мр Катарина Дмитровић својим досадашњим радом, учешћем и руковођењем на ископавањима неколико некропола под тумулима у чачанском крају, као и до сада објављеним резултатима тих радова у нашој и страниј периодици, добрим делом се квалификовала да приступи изради тезе под горе наведеним насловом.

Предмет истраживања - Културе бронзаног доба у централном делу западне Србије хронолошки припадају крају III и II миленијуму пре н.е. Услед релативно скромног

избора релевантне археолошке грађе (посебно се уочава недостатак истраживања праисторијских насеља) не могу се најјасније приказати у свим секвенцама свог развоја, нити се поуздано повезати са суседним областима. Истраженост некропола из бронзаног доба у Западном Поморављу је много боља, али је прилично неравномерно распоређена. Најбоље је истражена Кабларска област, где је испитано преко 50 тумула груписаних у мање некрополе. Сахрањивање под тумулима бронзаног доба из овог краја блиско се везује за сличне некрополе у ужичком крају. Посебно ће бити предмет истраживања сахрањивање у доњем ток Западне Мораве, ближе саставу са Јужном Моравом, где су током бронзаног доба, слично долини Велике Мораве, забележене равне некрополе спаљених покојника са урнама. (Параћинска група). Обичај спаљивања покојника и насипања велике хумке земље над неколико гробова претежно без урни биће такође предмет истраживања, нарочито у контексту правилног тумачења тзв. западносрпске варијанте ватинске културе, коју је дефинисао М. Гарашанин. Методологија истраживања – Основни корпус у припремању тезе чини публикована и доступна непубликована археолошка грађа из некропола са територија надлежности музеја које покривају Западно Поморавље (Ужице, Чачак, Краљево, Крагујевац, Крушевац). Прикупљена и детаљно каталогски обрађена грађа која се тиче топографије и диспозиције некропола и појединачних гробова, гробне архитектуре, погребних обичаја и обреда, као и покретних налаза (керамика, предмети од метала, камена, кости..) чинила би најобимнији део рада. Анализи гробне архитектуре посветиће се посебна пажња. Према уоченим заједничким карактеристикама облика, начина формирања и материјала од којих су начињене гробне конструкције, извела би се детаљна анализа забележених модела и њихово груписање кроз хронолошке фазе. Типологија гробних конструкција сакупљена унутар мањих географских целина послужила би за груписање некропола под тумулима и њихово разврставање у поједине хронолошке оквире. Посебну су значајни археолошки подаци који се могу користити за реконструкцију погребних обреда, уочени на неким од некропола бронзаног доба. Циљ истраживања – јесте синтетизовање свих досадашњих резултата истраживања некропола из бронзаног доба на простору Западног Поморавља, чијом би се детаљном анализом пружила могућност сагледавања основних карактеристика, регионалних специфичности, питање конзервативности локалних заједница у погребним ритуалима и друго. Ово би омогућило боље сагледавање развоја заједница бронзаног доба у дугом временском периоду од преко једног миленија.

Обједињавањем целокупне археолошке грађе, стилско-типолошком анализом покретних археолошких налаза и гробних целина, добиће се јаснија слика о културној припадности западнопоморавске регије у раном, средњем и касном бронзаном добу. Установиће се низ правила у погребном култу, као и одређене међусобне везе и различити културни утицаји из суседних области. Сазнања о материјалној и духовној култури западноморавских заједница на основу археолошке грађе доприноси да се хиотетички са више аргумената расправља о етногенези палеобалканских народа.

Имајући у виду напред изнете чињенице, слободни смо да Наставно-Научном већу Филозофског факултета предложимо да одобри тему за израду докторске тезе мр Катарини Дмитровић под називом Сахрањивање у културама бронзаног доба у Западном Поморављу.

У Београду, 30.01. 2010. год.

Стручна комисија

Др Растко Васић, научни
саветник Археолошког института

Др Мирослав Лазић

Др Милош Јевтић, ментор